

Любов Прокопів,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки імені Богдана
Ступарика ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет імені Василя
Стефаника»

ПІДГОТОВКА УЧИТЕЛІВ МАЛИХ ШКІЛ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖЖЯ

Увага сучасної педагогічної науки до малочисельних шкіл пояснюється їх перевагою на селі. За даними Державної статистики України в українській освіті на початку XXI ст. кількість малочисельних шкіл є чималою і коливається в областях України від 26 до 67 відсотків.

Тому існує проблема підготовки фахівців до роботи в малих школах, де немає одного з класів, відсутні паралельні класи, є наявні класи-комплекти.

В останні роки вийшли публікації дослідників з питань реорганізації навчального процесу у ВНЗ в умовах малочисельної ЗОШ 1 ст. (О. Біда, В. Кузь, Н. Присяжнюк, О. Савченко та ін.). Ці тези є продовженням розвідок автора [3].

На сьогодні є всі підстави вважати, що в майбутньому збережеться малочисельна школа, з'явиться більше шкіл з сільськогосподарським ухилом.

Саме тому підготовка учителя для сільської малочисельної школи в умовах класичного університету потребує аналізу і переосмислення.

Реформування системи вищої освіти триває. З одного боку, ми постійно чуємо про Болонський процес, про те, що вища освіта має бути перебудована відповідно до світових стандартів, з іншого – перед ВНЗ ставляться складні завдання про те, де саме працюватимуть випускники, скільки їх працює відповідно до отриманої освіти, наскільки точно набір у ВНЗ відповідає потребі у відповідних фахівцях [2].

Безумовно, сучасна малочисельна школа має певну специфіку й особливості в організації підготовки вчителя початкових класів. У зв'язку з цими особливостями потрібно готувати і фахівців.

Учителя, який здатний до ефективної роботи у малочисельній школі, в умовах класичного університету важко підготувати, використовуючи традиційну модель підготовки фахівця. Адже робота у сільській малочисельній школі потребує певної універсальності.

У контексті нової української школи потребують вдосконалення навчальні плани і програми педагогічних навчальних закладів: вони мусять бути приведені у відповідність з вимогами сучасної школи, значно поліпшені загальнонауковий, психолого-педагогічний і практичний рівні підготовки майбутніх учителів. У навчальні плани були

мають бути уведені додаткові дисципліни, розширені спецкурси і факультативи [1]. Тут доречним є досвід зарубіжжя. В університетах Польщі, Фінляндії, наприклад, готовність майбутнього педагога до роботи в малочисельних школах представляє цілісний процес: спрямованість усіх теоретичних і практичних циклів навчальних дисциплін, педагогічної практики на гуманітарно-особистісний і професійний розвиток учителя.

Кожна з цих систем вносять свій аспект у підготовку учителя. Культурологічний блок грає особливу роль у формуванні загальнотеоретичної культури. Психолого-педагогічний блок несе відповідальність за формування загальнопедагогічної і психологічної готовності, виконує інтегруючу роль. Предметний блок формує методичну готовність учителя.

Саме тому системоутворюючим навчальним курсом в підготовці майбутнього фахівця для сільської школи стає інтегрований підхід до навчання.

Аналіз навчальних планів спеціальності «Початкова освіта» Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича та Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника показав, що на жаль таких системоутворюючих теоретичних курсів, які б на сьогодні враховували вищесказану специфіку немає. Немає і спецкурсів чи факультативів. За останні два роки були захищені магістерські роботи (лише 2% з усіх магістерських досліджень), які могли б претендувати на всебічний аналіз та мали практичне спрямування. А це дуже мало. На відміну від українських ВНЗ, наприклад в Люблінському університеті така робота ведеться планомірно є спецкурси, написані магістерські роботи у відповідності до зазначеної проблеми (37 %)

Особливо важливу роль в професійному розвитку майбутнього учителя на етапі класичного університету має педагогічна практика. З метою покращення підготовки студентів до практики в українських ВНЗ введена нова структура викладання психолого-педагогічних дисциплін: деякі психологічні дисципліни і педагогіка вивчаються з першого курсу («загальна психологія», «загальні основи педагогіки»).

Важливою складовою роботи з підготовки майбутнього педагога для роботи у сільській школі є етнопедагогізація і екологізація змісту навчальних курсів. У цьому плані перспективними є досвід Фінляндії.

На основі аналізу навчальних планів і програм а також проведення бесід зі студентами та викладачами нами розроблені вимоги до підготовки вчителя у цьому напрямку:

1. Цільова підготовка сільського учителя повинна здійснюватися на педагогічно спрямованому рівні, починаючи з раннього довузівського етапу становлення майбутнього педагога.

2. При адресному наборі усю систему підготовки слід орієнтувати на гуманітарно-альтруїстичні цінності, формування стійкого позитивного ставлення до педагогічної і освітньої діяльності в сільських умовах.

3. Орієнтація на якість прийому сільських випускників вимагає необхідності здійснення цієї роботи за змістовним принципом.

Для ефективної організації педпрактики майбутнього сільського учителя необхідно проведення її безпосередньо за місцем працевлаштування.

Величезне значення має залучення студентів до науково-дослідної роботи. Досвід показує, наукова робота студентів результативніша при залученні студентів з молодшого курсу і створенні творчих груп із залученням учнів, учителів базових шкіл під керівництвом викладачів. Такі групи створені на Педагогічному факультеті ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Студенти є залучені до наукового проекту «Гірська школа».

Формування готовності учителя початкових класів для роботи в сільських малочисельних школах буде ефективним при здійсненні загальнопедагогічних умов: реалізація принципів безперервної педагогічної освіти, гуманізації, гуманітаризації, врахування етнопедагогічних та екологічних засад змісту педагогічної освіти; орієнтація на якісний відбір і цільову підготовку сільських школярів, наявність педагогічної спрямованості особистості, координації дій з боку інституційних структур, зацікавлених в успішній підготовці майбутнього учителя; створення умов для адаптації випускників і самовдосконалення.

Дана стаття не вичерпує проблематику даних досліджень. Перспективними вважаємо вивчення історичних аспектів існування малочисельної школи України.

Список використаних джерел

1. Сільська малочисельна школа: теоретико-методичний аспект: навч. метод. посібник / за заг. ред. Н. С. Побірченко. – Умань :ПП Жовтий, 2011. – 212 с.

2. Прокопів Л. М. Діяльність малокомплектної школи в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) / Любов Прокопів// Освітній простір України. Науковий журнал. – 2014. – Випуск 4. – С. 33-38.